Europos Sąjungos
oficialusis leidinys

LT
C serija

C/2025/2782

2025 5 22

TARYBOS REKOMENDACIJA

2025 m. gegužės 13 d.

dėl euro zonos ekonominės politikos

(C/2025/2782)

EUROPOS SĄJUNGOS TARYBA,

atsižvelgdama į Sutartį dėl Europos Sąjungos veikimo, ypač į jos 136 straipsnį kartu su 121 straipsnio 2 dalimi,

atsižvelgdama į 2024 m. balandžio 29 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) 2024/1263 dėl veiksmingo ekonominės politikos koordinavimo ir daugiašalės biudžeto priežiūros, kuriuo panaikinamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1466/97 ([1]), ypač į jo 3 straipsnio 3 dalies a punktą,

atsižvelgdama į 2011 m. lapkričio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (ES) Nr. 1176/2011 dėl makroekonominių disbalansų prevencijos ir naikinimo ([2]), ypač į jo 6 straipsnio 1 dalį,

atsižvelgdama į Europos Komisijos rekomendaciją,

atsižvelgdama į Europos Vadovų Tarybos išvadas,

atsižvelgdama į Ekonomikos ir finansų komiteto nuomonę,

atsižvelgdama į Ekonominės politikos komiteto nuomonę,

kadangi:

(1) 2024 m. lapkričio 4 d. paskelbtame įtraukiame pareiškime dėl Europos ekonomikos konkurencingumo (toliau – Euro grupės pareiškimas) Euro grupė pabrėžė, kad reikia imtis skubių veiksmų siekiant plataus užmojo investicijomis ir struktūrinėmis reformomis spręsti Sąjungos našumo, inovacijų ir konkurencingumo atsilikimo problemas. Šį raginimą imtis veiksmų vėliau 2024 m. lapkričio 8 d. paskelbtoje Budapešto deklaracijoje dėl Naujojo Europos konkurencingumo susitarimo pakartojo Europos Vadovų Taryba (toliau – Europos Tarybos deklaracija). Euro grupės pareiškime ir Europos Vadovų Tarybos deklaracijoje atspindėtos „Europos konkurencingumo ateitis“ (toliau – M. Draghi pranešimas) ir „Daug daugiau nei rinka“ (toliau – E. Lettos pranešimas) pranešimuose išdėstytos bendrosios išvados ir parodoma, kad Sąjungos ekonomikai kylantys iššūkiai ir galimybės suprantamos vienodai. Juose pateikiamas kontekstas, kuriame įgyvendinama naujoji ekonomikos valdymo sistema (toliau – sistema), 2024 m. balandžio 30 d. įsigaliojus Reglamentui (ES) 2024/1263, Tarybos reglamentui (ES) 2024/1264 ([3]) ir Tarybos direktyvai (ES) 2024/1265 ([4]). Sistemos tikslas – užtikrinti valdžios sektoriaus skolos tvarumą ir skatinti tvarų bei integracinį augimą vykdant reformas ir prioritetines investicijas. Iki šiol valstybių narių pateiktuose vidutinės trukmės laikotarpio planuose pagal sistemą daugiausia dėmesio skiriama reformoms ir investicijoms, kuriomis siekiama didinti konkurencingumą. Tarybos rekomendacijoje dėl euro zonos ekonominės politikos, kuri yra Europos ekonominės politikos koordinavimo semestro dalis, pateikiamas euro zonos makroekonominės politikos, įskaitant fiskalinius ir nefiskalinius aspektus, vertinimas. Šioje rekomendacijoje akcentuojami pagrindiniai makrostruktūriniai ir instituciniai iššūkiai, taip pat prioritetai ir rekomendacijos, kurie visi kartu skiriami visai euro zonai ir jos valstybėms narėms, todėl ji yra pagrindas diskusijoms dėl politikos euro zonos valstybių narių bendro intereso sričių;

([1]) OL L, 2024/1263, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1263/oj.
([2]) OL L 306, 2011 11 23, p. 25, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2011/1176/oj.
([3]) 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos reglamentas (ES) 2024/1264, kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (EB) Nr. 1467/97 dėl perviršinio deficito procedūros įgyvendinimo paspartinimo ir paaiškinimo, (OL L, 2024/1264, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2024/1264/oj).
([4]) 2024 m. balandžio 29 d. Tarybos direktyva (ES) 2024/1265, kuria iš dalies keičiama Direktyva 2011/85/ES dėl reikalavimų valstybių narių biudžeto sistemoms (OL L, 2024/1265, 2024 4 30, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2024/1265/oj).

(2) euro zona pademonstravo nepaprastą makroekonominį ir socialinį atsparumą atsilaikydama prieš sparčią dezinfliaciją su minimaliu poveikiu užimtumui. Prie šio teigiamo rezultato taip pat prisidėjo euro zonos pajėgumas amortizuoti sukrėtimus ir atsitiesti, kaip matyti iš jos reagavimo į COVID-19 ir energetikos krizę. Šį atsparumą daugiausia lėmė laiku duotas ryžtingas ir bendras Sąjungos, įskaitant Europos Centrinį Banką (ECB), ir valstybių narių politinis atsakas, kuris padėjo apsaugoti ekonomiką kilus didelėms krizėms. Šiuo atžvilgiu patikima fiskalinė padėtis keliose valstybėse narėse 2019 m., sparčiai pradėta taikyti Stabilumo ir augimo pakte nustatyta bendroji nukrypti leidžianti išlyga ir naujos Sąjungos priemonės, kaip antai „NextGenerationEU“ ir SURE, kartu su daugiamete finansine programa (DFP) atvėrė euro zonai itin svarbių fiskalinių galimybių, leidžiančių imtis veiksmingo fiskalinio atsako. Pastarojo dešimtmečio euro zonos struktūrinė transformacija taip pat padidino jos atsparumą. Darbo rinkos tapo lankstesnės, o finansų sistemos pasirodė daug patikimesnės nei per pasaulinę finansų krizę. Laikotarpiu po COVID-19 pandemijos prie privataus vartojimo prisidėjo stipri darbo rinka ir politikos paramos priemonės, nors taupymo lygis išliko aukštas. Viešosios investicijos buvo remiamos pagal Ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo priemonę (EGADP) ir iš kitų Sąjungos fondų. Privačiosios investicijos buvo daug mažiau dinamiškos, ypač nuo 2022 m., kai buvo sugriežtintos finansinės sąlygos ir pasaulyje įsivyravo makroekonominis netikrumas. Tuo tarpu grynojo eksporto poveikis BVP augimui buvo nežymiai teigiamas dėl silpnos importo dinamikos, nors vėliau eksportą paveikė didėjantis prekybos susiskaidymas ir apribojimai. Kalbant apie perspektyvą, numatoma, kad realiojo BVP augimas, 2023 m. pasiekęs 0,4 %, išliks nedidelis – apie 0,8 % 2024 m., tačiau 2025 m. padidės iki 1,3 %, o 2026 m. – iki 1,6 %. Tikimasi, kad dėl didesnio privataus vartojimo 2025 ir 2026 m. veikla paspartės, tvariai, kad ir lėčiau, didėjant realiajam darbo užmokesčiui ir užimtumui. Tikimasi, kad remiamos tiek atsigaunančių privačiojo sektoriaus investicijų, tiek didelių nacionalinių ir ES finansuojamų viešųjų investicijų per ateinančius dvejus metus bendros investicijos didės labiau palaipsniui, o auganti išorės paklausa bus palanki eksportui;

(3) dėl energetikos krizės bendroji infliacija pasiekė aukštą lygį (euro zonos vidurkis 2022 m. spalio mėn. pasiekė aukščiausią tašką – 10,6 %), tačiau prognozuojama, kad 2025 m. ji sumažės iki 2,1 %, o 2026 m. toliau mažės iki 1,9 %. 2022 m. padidėję infliacijos skirtumai euro zonoje ilgainiui taip pat sumažėjo ir tikimasi, kad išliks panašūs į ankstesnius vidutinius rodiklius. Dezinfliacijos procesas iš esmės atspindi išorės jėgų, dėl kurių per pastaruosius trejus metus labai padidėjo energijos, maisto ir paslaugų kainos, silpnėjimą. Jis taip pat rodo ryžtingų EBC politikos veiksmų poveikį. Reaguodamas į pirmąjį infliacijos šuolį, ECB kelis kartus padidino palūkanų normas, siekdamas išlaikyti stabilius infliacijos lūkesčius ir suvaldyti kainas, tuo pačiu metu pradėdamas mažinti savo turto portfelius. Siekiant užtikrinti, kad infliacija tvariai stabilizuotųsi pagal ECB 2 % vidutinės trukmės tikslą, pinigų politika pastaruoju metu ribojama nuosaikiau;

(4) 2024 m. darbo rinkos išliko stiprios, nors ekonominė veikla silpnėjo. Nuo 2022 m. pabaigos iki 2024 m. vidurio užimtumas euro zonoje išaugo 3 mln., o darbo vietų skaičius pasiekė rekordinį lygį. Užimtumas sparčiai augo visose amžiaus, lyčių ir išsilavinimo grupėse. Darbo jėgos aktyvumo lygis taip pat padidėjo ir 2024 m. pasiekė naujas aukštumas, nors vis dar kyla sunkumų, ypač moterims, jaunesniems ir vyresnio amžiaus darbuotojams, romams ir asmenims su negalia. Kaip ir daugeliui kitų išsivysčiusios ekonomikos šalių, euro zonai buvo naudingi dideli migracijos srautai, be kita ko, iš Ukrainos ir kitų teritorijų: jie padidino darbo jėgos pasiūlą ir padėjo sumažinti darbuotojų ir įgūdžių trūkumą kai kuriose pramonės šakose ir šalyse. 2024 m. spalio mėn. nedarbo lygis euro zonoje stabilizavosi ties istoriškai žemu 6,3 % lygiu. Darbo jėgos ir įgūdžių trūkumo didėjimo tendenciją, kurią lėmė mažėjantis darbingo amžiaus gyventojų skaičius bei naujų įgūdžių paklausa ir kurią sustiprino spartus atsigavimas po pandemijos sukelto nuosmukio, pastaruoju metu pakeitė šioks toks mažėjimas, tačiau daugelyje pramonės šakų darbo jėgos vis dar labai trūksta. Prie didelės darbo jėgos paklausos prisidėjo didelis įmonių pelnas ir balanso dinamika. Neseniai sumažėjo istorines aukštumas pasiekęs įmonių, deklaravusių, kad darbo jėga yra jų gamybą ribojantis veiksnys, nuošimtis ir laisvų darbo vietų lygis, nors šie rodikliai tebėra dideli ir viršija prieš pandemiją buvusį lygį;

(5) dėl didelės infliacijos ir įtemptos padėties darbo rinkoje 2023 m. ir 2024 m. nominalusis darbo užmokestis išaugo. 2024 m. antrąjį ketvirtį nominalusis atlygis vienam darbuotojui padidėjo 4,5 % (euro zonos vidurkis), palyginti su tuo pačiu 2023 m. laikotarpiu, t. y. šiek tiek mažiau nei 2023 m. Komisijos 2024 m. rudens prognozėje 2024 m. numatomas spartus nominaliojo darbo užmokesčio augimas, o 2025 m. – nuosaikus nominaliojo darbo užmokesčio augimas. Realusis darbo užmokestis, kuris 2022 m. ir 2023 m. pirmąjį pusmetį sumažėjo, 2023 m. trečiąjį ketvirtį pradėjo atsigauti. Pastarųjų metų pelno dalies padidėjimas ir vėlesnis jos sumažėjimas rodo, kad darbo užmokesčio padidėjimą įmonės absorbuoja mažindamos pelno maržas, o ne didindamos kainas. Laipsniškai atsigaunantis realusis darbo užmokestis puikiai atspindi atotrūkio mažinimo dinamiką, o esami

nominaliojo darbo užmokesčio ir našumo augimo lūkesčiai atitinka grįžimą prie 2 % vidutinės trukmės laikotarpio infliacijos tikslo. Pajamų pasiskirstymo skalės apačioje esančios pajamos pastaraisiais metais buvo stiprinamos tiek atliekant valdžios sektoriaus pervedimus, tiek didinant minimalų darbo užmokestį. Vis dėlto, reikia dėti daugiau pastangų skatinant mokėti deramą darbo užmokestį ir kurti kokybiškas darbo vietas, kadangi skurdo rizika tebėra tik šiek tiek mažesnė nei 2019 m., o per energetikos krizę išaugę namų ūkių finansiniai sunkumai tebėra dideli tiek kalbant apie mažiausias, tiek apie mažesnes nei vidutines pajamas gaunančius namų ūkius;

(6) euro zona turi ilgalaikių struktūrinių problemų, kurios įtakoja jos konkurencingumą. Pavyzdžiui, našumo stagnacija, vidaus rinkos kliūtys, nepakankamos privačiojo sektoriaus investicijos, ribotos inovacijos ir ribotos skaitmeninių technologijų sklaidos, didelės energijos kainos ir administracinė našta.. Bendras gamybos veiksnių našumo augimas (našumo rodiklis, kuriuo neatsižvelgiama į užimtumo ir kapitalo augimą) pastaraisiais dešimtmečiais stagnavo labiau nei kituose panašiuose regionuose pasaulyje, pavyzdžiui, Jungtinėse Amerikos Valstijose, todėl kyla susirūpinimas dėl to, ar euro zona pajėgs išlaikyti konkurencingumą pasaulinėje aplinkoje, kurioje vyksta spartūs technologiniai pokyčiai. Šiems iššūkiams įveikti reikia daugialypio metodo, kuris apimtų inovacijų spartinimą ir pažangių skaitmeninių ir visai netaršių bei mažataršių technologijų bei infrastruktūros plėtrą, be kita ko, prireikus skatintų pritaikyti verslo modelius ir spręstų įgūdžių trūkumo problemą, taip pat gerintų prieigą prie skaitmeninės infrastruktūros. Be to, ir toliau yra itin svarbu sudaryti palankesnes sąlygas inovacijų sklaidai pramonės šakose ir įmonėse, ugdyti darbo jėgos įgūdžius, visų pirma žaliuosius ir skaitmeninius įgūdžius, ir mažinti administracinę naštą, kartu išlaikant politikos tikslus ir apsaugant Žaliojo kurso standartus. Euro zonos konkurencingumui padidinti taip pat labai svarbu gilinti vidaus rinką šalinant kliūtis ir tinkamai įgyvendinti bei veiksmingiau taikyti vidaus rinkos taisykles ir užtikrinti jų vykdymą, visų pirma integruojant Sąjungos kapitalo rinkas. Be to, kelių pramonės šakų kaštų konkurencingumą mažina didesnės nei panašių pasaulio regionų energijos kainos. Dėl to įmonės atsiduria nepalankioje padėtyje, ypač kiek tai susiję su energijai imliomis ir nuo naftos bei dujų priklausančiomis pramonės šakomis;

(7) pasaulyje Sąjunga išsiskiria fundamentinių (arba pagrindinių) mokslinių tyrimų srityje, jos moksliniams tyrimams ir plėtrai (MTP) skirtų viešųjų išlaidų lygis yra panašus kaip ir jos konkurentų, tačiau ji atsilieka taikomųjų mokslinių tyrimų ir mokslinių tyrimų pavertimo į parduodamą produkciją sukurimo srityje, ypač aukštųjų technologijų skaitmeninių inovacijų srityje. Nepaprastai svarbu, kad dabartinių inovacijų tendencijų atžvilgiu, be kita ko, žaliosios pertvarkos, skaitmenizacijos, dirbtinio intelekto (DI), puslaidininkių ir kvantinės kompiuterijos, kosmoso ir biotechnologijų srityse, euro zona ir Sąjunga neatsiliktų nuo kitų didžiųjų ekonomikų. Siekiant sustiprinti ES kaip pasaulinės technologijų srities lyderės poziciją, jos technologinį suverenumą bei atsparumą ir išlaikyti atvirą strateginį savarankiškumą, būtina plėtoti strateginių skaitmeninių technologijų (nes jos tampa vis svarbesnės) pajėgumus ir išnaudoti mūsų stiprybes. Be to, žinių ir talentų judėjimo tarp Europos šalių kliūtys gali trukdyti visapusiškai išnaudoti Sąjungos inovacijų, našumo ir konkurencingumo potencialą. Našumui didinti reikės spartinti inovacijas ir didinti investicijas į MTP, ypač privačiajame sektoriuje, be kita ko, vykdant tikslines ir gerai pritaikytas viešąsias investicijas į MTP, kurios gali paskatinti privačiojo sektoriaus MTP pastangas. Kadangi ekonomikos susiduria su sparčių technologinių ir demografinių pokyčių spaudimu, gyvybiškai svarbu investuoti į žmogiškąjį kapitalą. Nors tretinį išsilavinimą įgijusių asmenų Europoje apskritai gausėja, nerimą kelia tai, kad jaunimo bazinių įgūdžių rezultatai prastėja, o suaugusieji mokymosi programose dalyvauja per mažai – artimiausioje ateityje tai trukdys pasiekti švietimo rezultatų ir didinti našumą. Be to, dvejopai skaitmeninei ir žaliajai pertvarkai įgyvendinti reikia ugdyti naujus įgūdžius – nuo bazinių iki aukštesnio lygio ir specializuotų įgūdžių. Visa tai turi būti sprendžiama visą gyvenimo ciklą trunkančiomis tikslinėmis švietimo ir mokymo iniciatyvomis. Teikdama pirmenybę švietimui, mokymui ir įgūdžių ugdymui, Sąjunga gali paskatinti inovacijas, padidinti našumą ir konkurencingumą;

(8) Sąjungos įmonėms reikia palankių sąlygų, kad būtų lengviau pasiekti masto ekonomiją, skatinti jų augimą ir veiklos plėtrą ir padėti joms klestėti pasaulinėse rinkose. Tyrimai rodo, kad reguliavimo aplinkos sudėtingumas, sunkėjančios ataskaitų teikimo prievolės ir sudėtingos mokesčių taisyklės dažnai apsunkina įmonių sprendimus investuoti ir plėtros perspektyvoms euro zonoje ir Sąjungoje. Poveikį jų augimui taip pat daro geopolitinės įtampos, geofragmentacijos rizika, prekybos apribojimai ir nerimas dėl ekonominio saugumo, apsunkinantys prieigą prie ypatingos svarbos žaliavų ir technologijų. Sparčiau pereinant prie labiau žiedinės ekonomikos, būtų lengviau spręsti ypatingos svarbos žaliavų trūkumo problemą, o skatinant investicijas kartu su tarptautiniais partneriais, Europos pramonės konkurencingumas galėtų dar labiau sustiprėti, be kita ko, įgyvendinant iniciatyvą „Global Gateway“ ir Europos komandos principą. Norint sutelkti išteklius sektoriams, kuriuose daug galimybių pasiekti didelį našumo

augimą, reikia pašalinti kapitalo ir darbo jėgos perskirstymo trukdžius. Energijos rinkoje siekiant plačiose geografinėse teritorijose nutiesti jungtis tarp gamintojų ir vartotojų, labai svarbu turėti pakankamus ir ekonomiškai efektyvius tarpsisteminius ryšius ir veiksmingai naudoti esamas jungtis, ypač tarpvalstybines. Be to, siekiant sudaryti sąlygas paklausos atsakui, padidinti lankstumo vaidmenį ir prisidėti prie energijos sąnaudų mažinimo, labai svarbu didinti energijos vartojimo efektyvumą ir aktyviau diegti bei naudoti netaršias bei mažataršes technologijas, be kita ko, pasitelkiant energetikos bendrijas. Verslo veiklą ir investicijas galima paremti šalinant bereikalingas administracines kliūtis ir palengvinant bei paspartinant leidimų išdavimą. Struktūrinės reformos, pavyzdžiui, remiamos iš Sąjungos fondų, įtrauktos į vidutinės trukmės laikotarpio fiskalinius struktūrinius planus, padeda didinti valstybių narių konkurencingumą. Tvarus ir integracinis augimas ir vystymasis padeda mažinti Europos regionų skirtumus ir skatina aukštynkryptę socialinę konvergenciją. Vis dėlto, praėjus daugiau kaip 30 metų nuo vidaus rinkos sukūrimo, visas jos potencialas vis dar nepakankamai išnaudojamas. Būtų galima geriau nustatyti, prioriteto tvarka išdėstyti ir koordinuoti našumui didinti skirtas nacionalinio lygmens politikos priemones. Ne visos valstybės narės yra įsteigusios tam skirtas nacionalines produktyvumo tarybas arba veiksmingai išnaudoja jų potencialą. Privačiojo sektoriaus investicijas, našumą ir inovacinį pajėgumą, taip pat tiekimo grandinių įvairinimą ir saugumo didinimą Sąjungos įmonėms galėtų paskatinti intensyvesnė reglamentavimo konvergencija ir ekonominė integracija. Sąjunga taip pat turės atidžiai išnagrinėti galimus kompromisus tarp atviros prekybos tęsimo, ekonominio saugumo stiprinimo ir Švarios pramonės kurso tikslų pasiekimo, kartu užtikrindama vienodas sąlygas visame pasaulyje ir tam toliau naudodama prekybos apsaugos nuo nesąžiningos prekybos praktikos priemones. Tuo tikslu reikia taikyti koordinuotą metodą ir užtikrinti politikos papildomumą tiek valstybių narių, tiek Sąjungos lygmenimis;

(9) euro zonoje sutaupoma daug lėšų. Jei per kapitalo rinkas jos būtų nukreipiamos į rentabilias investicijas, tai galėtų reikšmingai finansiškai prisidėti prie žaliosios ir skaitmeninės pertvarkų ir padėti panaikinti konkurencingumo atotrūkį. Pastaraisiais metais dėl griežtų bankų taikomų finansavimo sąlygų investuoti buvo sunkiau, nes didelė euro zonos įmonių dalis kliaujasi bankų sektoriumi finansavimui gauti. Vis dėlto mažėjant palūkanų normoms, atitinkamai kredito kaina įmonėms pinga. Rizikos kapitalo ir ne bankų teikiamo finansavimo, ypač novatoriškoms verslams, nėra tiek, kiek Jungtinėse Valstijose. Nors viešosios investicijos, remiamos EGADP ir kitų Sąjungos fondų, gali atlikti tam tikrą vaidmenį, iššūkis didinti euro zonos konkurencingumą kartu remiant žaliąsias ir skaitmenines investicijas reiškia didelio privačiojo finansavimo poreikį. Atviros, integruotos ir gerai veikiančios kapitalo rinkos yra svarbios siekiant palaikyti į inovacijas nukreiptą privačiųjų investicijų srautą ir užtikrinti tinkamo masto finansavimą, kuris atitiktų šį investavimo iššūkį. Kaip teigiama E. Lettos ir M. Draghi pranešimuose, Europos santaupų ir investicijų sąjunga galėtų skatinti konkurencingus ir gerai veikiančius finansų ir bankų sektorius, kad būtų remiamas augimas, didinamas konkurencingumas ir padedama pritraukti milžinišką privačių santaupų turtą, siekiant teikti tinkamą finansavimą investavimo galimybėms. Tai galėtų apskritai padėti palengvinti inovacijų, pramonės dekarbonizavimo ir žaliosios bei skaitmeninės pertvarkų finansavimą. Tačiau norint euro zonoje padidinti investicinių projektų bazę, taip pat reikėtų labiau integruoti prekių ir paslaugų rinkas ir supaprastinti reglamentavimą. Euro grupės pareiškime Euro grupė pakartojo savo įsipareigojimą baigti kurti bankų sąjungą, kaip numatyta 2022 m. birželio 16 d. įtraukios sudėties Euro grupės pareiškime;

(10) dėl pastarojo meto krizių ir būtino atsako politikos priemonėmis kai kuriose euro zonos valstybėse narėse padidėjo valdžios sektoriaus skola ir susidarė didelis deficitas. Susiklosčiusi situacija ir su visuomenės senėjimu susijusių išlaidų augimas ateinančiais metais kels iššūkį fiskaliniam tvarumui. Politikos formuotojai turės sudaryti fiskalinius rezervus ir investuoti į teisingą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką, socialinį ir ekonominį atsparumą, įskaitant Europos socialinių teisių ramstį, energetinį saugumą ir, kai reikia, gynybos pajėgumų stiprinimą. Šiai pusiausvyrai pasiekti reikės atidžiai pagal prioritetą išdėstyti valdžios sektoriaus išlaidas ir koordinuoti politiką, kad būtų remiamos investicijos, kurių reikia tvariam ir integraciniam ekonomikos augimui užtikrinti ir atsparumui padidinti. Apdairi fiskalinė politika padės užtikrinti subalansuotą politikos priemonių derinį, o finansinis stabilumas atliks svarbų vaidmenį stiprinant euro zonos ekonominius pagrindus ir užtikrinant jos padėtį pasaulio ekonomikoje. Tikimasi, kad naujoji ekonomikos valdymo sistema sustiprins automatinių stabilizavimo priemonių vaidmenį euro zonoje, visų pirma dėl to, kad kaip bendrasis Stabilumo ir augimo pakto įgyvendinimo veiklos rodiklis bus naudojamas grynųjų išlaidų augimas;

(11) 2021 m. pirmąjį ketvirtį pasiekęs aukščiausią tašką, vidutinis valdžios sektoriaus skolos santykis su BVP euro zonos valstybėse narėse ėmė mažėti ir 2023 m. pabaigoje pasiekė 88,9 % BVP. 2024–2025 m. agreguotas skolos santykis turėtų šiek tiek padidėti (iki 89,6 % BVP). Šis numatomas padidėjimas atspindi didesnes skolos tvarkymo išlaidas ir

nominaliojo BVP augimo sulėtėjimą dėl mažėjančios infliacijos, dideliam pirminiam deficitui toliau apsunkinant skolos dinamiką. Be to, numatoma, kad 2024–2025 m. skola didės dėl atsargų ir srautų koregavimo. Skolos ir BVP santykis įvairiose šalyse skiriasi: numatoma, kad iki 2025 m. pabaigos daugumos valstybių narių skolos ir BVP santykis bus mažesnis nei 2020 m. Tačiau vienuolikoje euro zonos valstybių narių skolos santykis vis tiek turėtų viršyti 60 %, o penkiose – daugiau nei 100 %. Kadangi skola euro zonoje vis dar viršija priešpandeminį lygį ir daugelyje valstybių narių kyla daug tvarumo iššūkių, reikalingos ilgalaikio, diferencijuoto, laipsniško ir realistiško skolos mažinimo strategijos, atitinkančios naująją ekonomikos valdymo sistemą, kad būtų užtikrintas skolos tvarumas ir atkurti fiskaliniai rezervai. Be to, reformos ir investicijos sustiprintų BVP augimą ir prisidėtų prie fiskalinio tvarumo. Apskaičiuota, kad 2024 m. fiskalinė kryptis euro zonoje buvo stabdomojo pobūdžio, t. y. 0,5 % BVP, ir numatoma, kad 2025 m. ji bus šiek tiek stabdomojo pobūdžio, t. y. vos daugiau nei 0,25 % BVP. Tinkamas naujosios fiskalinės sistemos įgyvendinimas reikštų, kad ir 2026 m. euro zonos fiskalinė kryptis bus šiek tiek stabdomojo pobūdžio. Po smarkaus pastarųjų metų augimo ši kryptis euro zonoje yra tinkama, nors tarp valstybių narių esama didelių skirtumų, visų pirma, kai atsižvelgiama į individualią jų biudžeto būklę. Atsižvelgiant į poreikį toliau didinti fiskalinį tvarumą ir toliau remti vykstantį dezinfliacijos procesą, būtina vykdyti apdairią politiką. Laipsniškas ir diferencijuotas fiskalinis konsolidavimas, lydimas reformų ir investicijų, taip pat EGADP ir kitų Sąjungos fondų prieinamumas turėtų apsaugoti ekonomikos augimą ir paskatinti potencialų augimą euro zonoje;

(12) siekiant įveikti būsimas krizes ir užtikrinti pensijų, sveikatos priežiūros ir ilgalaikės priežiūros sistemų tvarumą, labai svarbu stiprinti viešuosius finansus. Prognozuojama, kad didės su visuomenės senėjimu susijusios išlaidos, nors ir įvairiose valstybėse narėse labai nevienodai, visų pirma dėl didėjančių pensijų išlaidų, taip pat dėl ilgalaikės priežiūros ir sveikatos priežiūros išlaidų. Viešųjų finansų koregavimas, kuris yra būtinas, kelia sunkumų, o tai rodo, kad reikia atidžiai valdyti pajamas ir išlaidas. Euro zonoje viešosios pajamos per pastaruosius du dešimtmečius vidutiniškai išliko stabilios ir sudarė apie 45,6 % BVP, o išlaidos per finansų krizę ir COVID-19 pandemiją gerokai padidėjo. Numatoma, kad pajamų santykis 2024 m. padidėjo dėl nenumatytų mokestinių pajamų ir su stipria darbo rinka susijusių socialinių įmokų ir kad dėl diskrecinių pajamų priemonių 2025 m. jis toliau didės. Tačiau dabartinė mokestinių pajamų sudėtis gali ne visada būti optimali, o darbo jėgos mokesčių pleištas euro zonoje yra palyginti didelis, palyginti su kitomis išsivysčiusios ekonomikos šalimis. Tai ypač aktualu, kai reikia maksimaliai padidinti dalyvavimą stiprioje darbo rinkoje, kurioje darbo jėgos trūkumas kelia susirūpinimą. Būtų naudinga perkelti mokesčių naštą, darbo jėgos apmokestinimą pakeičiant kitais mokesčiais, kurie galėtų mažiau paveikti augimą ir turėtų mažesnį iškraipomąjį poveikį, pavyzdžiui, nekilnojamojo turto arba aplinkosaugos mokesčiais. Tikslinės mokesčių ir išmokų sistemose taikomų paskatų peržiūros, taip pat aktyvi darbo rinkos politika ir kokybiškų bei įperkamų ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei ilgalaikės priežiūros paslaugų teikimas galėtų padėti sumažinti darbo jėgos trūkumus, kartu išlaikant stabilų pajamų srautą, o tai padėtų atlikti būtiną viešųjų finansų koregavimą. Priemonės agresyvaus mokesčių planavimo, mokesčių vengimo bei mokesčių slėpimo problemoms spręsti taip pat gali padidinti mokesčių sistemų veiksmingumą ir teisingumą ir kartu paremti ekonomikos atsigavimą ir padidinti pajamas. Nors bendras išlaidų ir BVP santykis nuo 2021 m. sumažėjo, jis tebėra didelis, palyginti su iki COVID-19 buvusiu lygiu. Numatoma, kad 2024–2025 m. išlaidų santykis stabilizuosis ir sudarys apie 49,6 % BVP, nes pirminių einamųjų išlaidų apribojimus, susijusius su naujos Sąjungos fiskalinės sistemos įgyvendinimu, kompensuotų didesnės palūkanų išlaidos;

(13) sparčiai augant palūkanų normoms, euro zonos finansų sistema pasirodė esanti tvirta, bet šiuo metu makroekonominėje aplinkoje, kurioje ji atsidūrė, tvyro netikrumas ir kai kuriose valstybėse narėse paskolų paklausa yra nedidelė, o nekilnojamojo turto sektorius yra pažeidžiamas. Pastaraisiais metais didelis įmonių pelningumas padėjo joms tvarkyti savo skolas, nepaisant griežtesnių finansavimo sąlygų. Tačiau silpnas ekonomikos augimas ir didėjančios darbo sąnaudos gali padidinti pažeidžiamumą kai kuriuose sektoriuose. Visų pirma labai sumažėjo komercinės paskirties nekilnojamojo turto kainos ir dėl to kyla skolos tvarkymo problemų, o būsto kainų pokyčiai valstybėse narėse labai skyrėsi. Bankų sektoriaus atsparumą palaikė tvirta rizikos ribojimo sistema, įskaitant didesnius kapitalo reikalavimus ir į skolininkus orientuotų priemonių taikymą. Neveiksnių paskolų lygis tebėra žemas, tačiau matyti padėties blogėjimo požymių nekilnojamojo turto sektoriuje. Augantis ne bankų finansų sektorius taip pat susiduria su pažeidžiamumu, nes likvidumo neatitikimai nemažinami, o finansinis svertas yra pernelyg didelis. Dėl tų pažeidžiamumų staigaus rinkos koregavimo atveju kainų korekcijos gali būti didesnės,

REKOMENDUOJA euro zonos valstybėms narėms 2025–2026 m. laikotarpiu individualiai, be kita ko, įgyvendinant savo ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus, ir kolektyviai Euro grupėje imtis šių veiksmų:

1. **Konkurencingumas**

Kuo skubiau skatinti produktyvumą: palengvinti išteklių perskyrimą didelio našumo ir dideliu našumo potencialu pasižymintiems sektoriams, gerinant prekių ir paslaugų rinkų veikimą ir toliau jas integruojant, tai pat vykdant struktūrines reformas. Spręsti inovacijų ekosistemų susiskaidymo problemą ir stiprinti jų pajėgumą kurti avangardines inovacijas, be kita ko, pažangiausių skaitmeninių ir visai netaršių bei mažataršių technologijų ir infrastruktūros srityse, ir plačiau diegti naujas skaitmenines visai netaršias ir mažataršes technologijas ir novatorišką veiklą. Skatinti įmones finansuoti taikomuosius mokslinius tyrimus bei inovacijas ir perėjimą prie rinkai tinkamų produktų. Vykdyti politiką, kuri skatintų skaitmeninių ir aukštųjų technologijų sprendinių diegimą įmonėse. Didinti įmonių veiksmingumą ir pajėgumą pasiekti optimalų mastą, visų pirma stiprinant vidaus rinką. Gerinti verslo aplinką: mažinti bereikalingą administracinę naštą bei reglamentavimo sudėtingumą ir šalinti investavimo kliūtis, kartu išlaikant politikos tikslus. Užtikrinti, kad pramonės politika būtų veiksmingai orientuojama į strateginius sektorius ir technologijas, pasirūpinant, kad viešoji parama būtų koordinuojama europiniu lygmeniu ir neiškraipytų vienodų sąlygų vidaus rinkoje, taip pat veiksmingai prisidėtų prie euro zonos konkurencingumo ir jos atviro strateginio savarankiškumo. Skatinti verslumą ir naujų įmonių kūrimą.

Sparčiai plėtoti Europos santaupų ir investicijų sąjungą: skatinti konkurencingus ir gerai veikiančius finansų ir bankų sektorius, kad būtų remiamas ekonomikos augimas ir investicijos ir didinamas konkurencingumas. Baigti kurti bankų sąjungą: tęsti darbą dėl visų likusių jos elementų, kaip numatyta 2022 m. birželio mėn. Euro grupės įtraukios sudėties pareiškime, ir užbaigti krizių valdymo ir indėlių draudimo sistemos reformą. Daryti pažangą įgyvendinant 2020 m. kapitalo rinkų sąjungos veiksmų plane numatytas likusias priemones ir užtikrinti greitą jau sutartų priemonių įgyvendinimą, taip pat paspartinti darbą, susijusį su 2024 m. kovo mėn. Euro grupės pareiškime dėl kapitalo rinkų sąjungos ateities nurodytomis priemonėmis, kad vartotojų ir įmonių labui būtų sukurtos stiprios, gerai veikiančios ir integruotos Europos kapitalo rinkos. Gerinti įmonių, ypač novatoriškų MVĮ, galimybes gauti tinkamą finansavimą, kad jos galėtų augti ir investuoti, taip pat piliečiams atverti platesnes galimybes investuoti kapitalo rinkose. Pritraukti Sąjungos paramą pasitelkiant tikslines finansines priemones, kad būtų gerinamos MVĮ galimybės gauti kapitalo, visų pirma inovacijoms ir plėtrai, kuo labiau padidinant Sąjungos finansavimo poveikį. Sutelkti rizikos kapitalą, visų pirma startuoliams ir veiklą plečiančioms įmonėms, pasitelkiant gerai veikiančias ir integruotas Europos kapitalo rinkas, kad būtų galima tikslingai panaudoti santaupas ir rizikos kapitalą tiek iš Sąjungos, tiek iš užsienio.

Skatinti darbuotojų kvalifikacijos kėlimą bei perkvalifikavimą ir kokybiškų darbo vietų kūrimą siekiant didinti našumą, visų pirma demografinių pokyčių kontekste, ir remti teisingą žaliąją ir skaitmeninę pertvarką. Toliau skatinti dalyvavimą darbo rinkoje, be kita ko, stiprinant aktyvią darbo rinkos politiką. Tobulinti švietimo ir mokymo, įskaitant profesinį rengimą ir mokymą, politiką, kad būtų pagerinti švietimo rezultatai ir užtikrinta geresnė įgūdžių paklausos ir pasiūlos atitiktis.

Skatinti investicijas į materialųjį ir nematerialųjį turtą, susijusį su ypatingos svarbos technologijomis, infrastruktūra ir bendrų prioritetų sritimis, tokiomis kaip skaitmeninė ir žalioji pertvarkos, energetinis saugumas ir gynybos pajėgumų stiprinimas, sutelkiant privatųjį kapitalą ir užtikrinant būtinas viešąsias investicijas ir kartu vengiant iškraipymų vidaus rinkoje. Skatinti investicijas į mokslinius tyrimus ir plėtrą (MTP): visų pirma sudaryti palankesnes sąlygas privačiojo sektoriaus išlaidoms pagerinant pagrindines sąlygas investicijoms, vykdyti struktūrines reformas ir geriau koordinuoti viešąjį finansavimą, be kita ko, Sąjungos lygmeniu. Toliau sparčiai įgyvendinti ekonomikos gaivinimo ir atsparumo didinimo planus ir visapusiškai naudotis sanglaudos politikos programomis. Didinti politikos veiksmų, orientuotų į našumo didinimą, efektyvumą: užtikrinti, kad būtų tinkamai nustatytos, koordinuojamos ir prioritetizuojamos priemonės, be kita ko, pasitelkiant geresnį valdymą, įtraukiamos vietos ir regionų valdžios institucijos ir efektyviau pasitelkiamos nacionalinės produktyvumo tarybos.

2. **Atsparumas**

Palengvinti nepakankamai atstovaujamų grupių, visų pirma moterų, jaunimo, pagyvenusių žmonių, žemos kvalifikacijos darbuotojų, asmenų su negalia ir migrantų kilmės asmenų, integraciją į darbo rinką. Pašalinti kliūtis dalyvauti darbo rinkoje, be kita ko, suteikti daugiau galimybių gauti ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros bei ilgalaikės priežiūros paslaugas ir gerinti jų kokybę. Imtis priemonių prastoms darbo sąlygoms pagerinti ir valdomai teisėtai trečiųjų šalių piliečių, kurie yra trūkstamų profesijų atstovai, migracijai palengvinti – taip papildyti sąžiningą darbo jėgos judumą ir pastangas pasinaudoti Sąjungos darbo jėgos pasiūla ir darbuotojų įgūdžiais.

Laikantis nacionalinės praktikos ir atsižvelgiant į socialinių partnerių vaidmenį, stiprinti sąlygas, palankias tvariam darbo užmokesčio ir našumo augimui, ypač mažas ir vidutines pajamas gaunantiems asmenims. Derybose dėl darbo užmokesčio turėtų būti atsižvelgiama į atitinkamą konkurencingumo dinamiką ir vengiama didinti ilgalaikius konkurencingumo skirtumus euro zonoje. Užtikrinti veiksmingą socialinių partnerių dalyvavimą politikos formavime ir

stiprinti socialinį dialogą. Skatinti profesinę sveikatą ir saugą visuose pramonės sektoriuose. Diegiant naujas technologijas laikytis į žmogų orientuoto požiūrio.

Stiprinti paskatas dirbti: palengvinti darbo jėgai tenkančią mokesčių naštą, be kita ko, vykdant tikslines mokesčių ir išmokų sistemų reformas. Imtis kovos su skurdu veiksmų apsaugant ir stiprinant tinkamas ir tvarias socialinės apsaugos ir įtraukties sistemas, įskaitant galimybę gauti įperkamą ir tvarų būstą.

Parengti ir įgyvendinti visapusę Sąjungos masto strategiją, papildančią ir susiejančią nacionalines efektyvios elektrifikacijos ir žaliosios pertvarkos strategijas, be kita ko, smarkiai didinant atsinaujinančiųjų išteklių energijos gamybą ir naudojimą ir toliau mažinant importuojamo iškastinio kuro naudojimą. Visų pirma, siekiant plačiose geografinėse teritorijose sujungti gamintojus ir vartotojus, labai svarbu turėti pakankamus, ekonomiškai efektyvius ir veiksmingus tarpsisteminius ryšius, konkrečiai, tarpvalstybines jungtis. Dėti daugiau pastangų geriau pasirengti neigiamiems pokyčiams, įskaitant klimato kaitą ir su gamta susijusią bei geopolitinę riziką, ypač labiausiai tokių grėsmių paveikiamuose regionuose.

3. **Makroekonominis ir finansinis stabilumas**

Garantuoti atitiktį naujai fiskalinei sistemai, kad būtų didinamas skolos tvarumas ir skatinamas tvarus ekonomikos augimas, ir užtikrinti, kad metinis grynųjų išlaidų augimas nė vienoje valstybėje narėje nebūtų didesnis, nei rekomendavo Taryba. Taip turėtų būti užtikrintas tinkamai diferencijuotas fiskalinis koregavimas, todėl 2025 m. ir 2026 m. euro zonos fiskalinė kryptis apskritai turėtų būti šiek tiek stabdomoji.

Nustatant fiskalines strategijas gerinti išlaidų ir pajamų priemonių kokybę ir veiksmingumą. Mažinti mokesčių vengimą ir slėpimą, kovoti su agresyviu mokesčių planavimu ir suderinti fiskalines strategijas su politikos tikslais, pavyzdžiui, mokesčių naštą nukreipti nuo darbo jėgos link mažiau iškraipančių mokesčių bazių.

Stebėti riziką makrofinansiniam stabilumui, susijusią su turto kokybe, turto perkainojimu, įskaitant su klimatu ir aplinka susijusią riziką, ir atitinkamai stiprinti nebankinio finansinio tarpininkavimo sektoriaus reguliavimo priemones, kad būtų galima valdyti ir mažinti nustatytą riziką.

Imantis tolesnių ekonominės ir pinigų sąjungos stiprinimo veiksmų atsižvelgti į patirtį, įgytą rengiant ir įgyvendinant visapusišką Sąjungos ekonominės politikos atsaką į COVID-19 krizę. Toliau daryti pažangą stiprinant ekonominę ir pinigų sąjungą, visapusiškai atsižvelgiant į Sąjungos vidaus rinką ir laikantis atviro ir skaidraus požiūrio į euro zonai nepriklausančias valstybes nares. Toliau stiprinti tarptautinį euro vaidmenį ir daryti tolesnę pažangą vykdant su skaitmeniniu euru susijusį darbą.

Priimta Briuselyje 2025 m. gegužės 13 d.

Tarybos vardu

Pirmininkas

A. DOMAŃSKI